

Ichtyologický prieskum rieky Rudavy s ohľadom na revitalizáciu jej koryta

Rieka Rudava predstavuje významný hydrický biokoridor v oblasti Záhorskej nížiny. Je tokom III. rádu a priamym prítokom rieky Moravy. V priebehu roka 2022 bola na 2.2 km úseku rieky v k. ú. obce Veľké Leváre vykonaná revitalizácia jej koryta (odstránenie starej regulácie a prinavrátenie pôvodného meandrovitého charakteru), následkom čoho došlo ku jej predĺženiu o celkovo 180 m. Nakoľko uvedená činnosť výrazne zasiahla a pozmenila doterajší charakter rieky v tejto oblasti, rozhodli sme sa posúdiť jej dopad na rybie spoločenstvá vykonaním ichtyologického prieskumu, ktorý sme realizovali na 2 lokalitách - revitalizovanom a pôvodnom (prirodzenom) úseku. Cieľom štúdie bolo zhodnotenie a porovnanie ichtyocenóz nedávno revitalizovaného a pôvodného (prirodzeného) úseku rieky ako aj porovnanie výsledkov so stavom pred revitalizáciou toku na základe výsledkov minuloročného ichtyologického prieskumu.

Celkovo sme zaznamenali prítomnosť 19 druhov rýb patriacich do 5 čeľadí a jedného zástupcu čeľade mihul'ovitých (tabuľka 1). Vyšší počet druhov (18) bol zistený na prirodzenom úseku oproti revitalizovanému (13). Spoločný výskyt na oboch lokalitách bol pozorovaný v prípade 11 druhov.

Z hľadiska zisteného druhového spektra sme v kontraste s minuloročným prieskumom zistili viacero zmien. V úlovku úplne absentovali litofilné druhy rýb z čeľade lososovitých - pstruh potočný a pstruh dúhový. Naopak pozitívnou správou bolo potvrdenie výskytu viacerých chránených druhov (lopatka dúhová, plž podunajský) na novom revitalizovanom úseku, ktoré tu v čase regulácie neboli prítomné. Zaujímavou skutočnosťou bolo aj pomerne vysoké zastúpenie jalca tmavého na oboch sledovaných lokalitách, a to najmä s ohľadom na jeho úplnú absenciu pri vlnajšom monitoringu.

Na druhej strane je za isté negatívum možné považovať zvýšenie početnosti invázneho býčka čiernoústeho, ktoré sme pozorovali taktiež na revitalizovanom úseku. Niekoľko jedincov sme však na rozdiel od minulého roka zaznamenali už aj na pôvodnom (prirodzenom) úseku, čo môže byť signálom postupného rozširovania areálu tohto druhu prirodzenou migráciou z blízkej Moravy. Zvyšné druhy z kategórie invázných (hrúzovec sieťovaný, slnečnica pestrá) pochádzajú s najväčšou pravdepodobnosťou z blízkeho rybochovného zariadenia nad obcou Veľké Leváre.

V prípade kvantitatívneho zhodnotenia ichtyocenóz sme zistili vyššie hodnoty početnosti aj biomasy na nedávno revitalizovanom úseku. Príčinou tohto javu sú pravdepodobne členitejšie podmienky dnového substrátu (heterogenita dostupných mikro- a mezohabitatov), kde zostali zachované viaceré úseky s tvrdým kamenistým dnom ako aj častejšie striedanie plytších a hlbších partií v toku, ktoré sú osídľované spoločenstvom rýb vo vyššej početnosti.

V medziročnom porovnaní hodnôt abundancie prirodzeného úseku bol rozdiel takmer dvojnásobný, zatiaľ čo pri biomase zhruba 1.5-násobný. Tieto odlišnosti mohli byť spôsobené zvýšenou koncentráciou rýb na tomto úseku, zhromažďujúcich sa z dôvodu prezimovania v hlbších jamách (neskorší termín odlovu a nižšie priemerné teploty). Ďalším vysvetlením môže byť samotný vplyv nedávnej stavebnej činnosti, na ktorú ryby reagovali migráciou do vyšších častí rieky a zostali tu vo vyššej početnosti aj po jej ukončení.

Pri porovnaní početnosti na úseku pred a po jeho revitalizácii bol rozdiel markantný - viac ako 3-násobný. Tento údaj jasne nasvedčuje o zlepšení podmienok pre výskyt rýb v biotope súčasného charakteru. Naopak v rámci biomasy boli pozorované rozdiely menej výrazné, čo bolo spôsobené vyšším zastúpením jedincov väčších rozmerov pri vlnajšom prieskume (najmä mreny severnej a jalca hlavateho) a naopak výraznou tohtoročnou dominanciou menších druhov na tejto lokalite (ploska pásavá, hrúz tuponosý, lopatka dúhová).

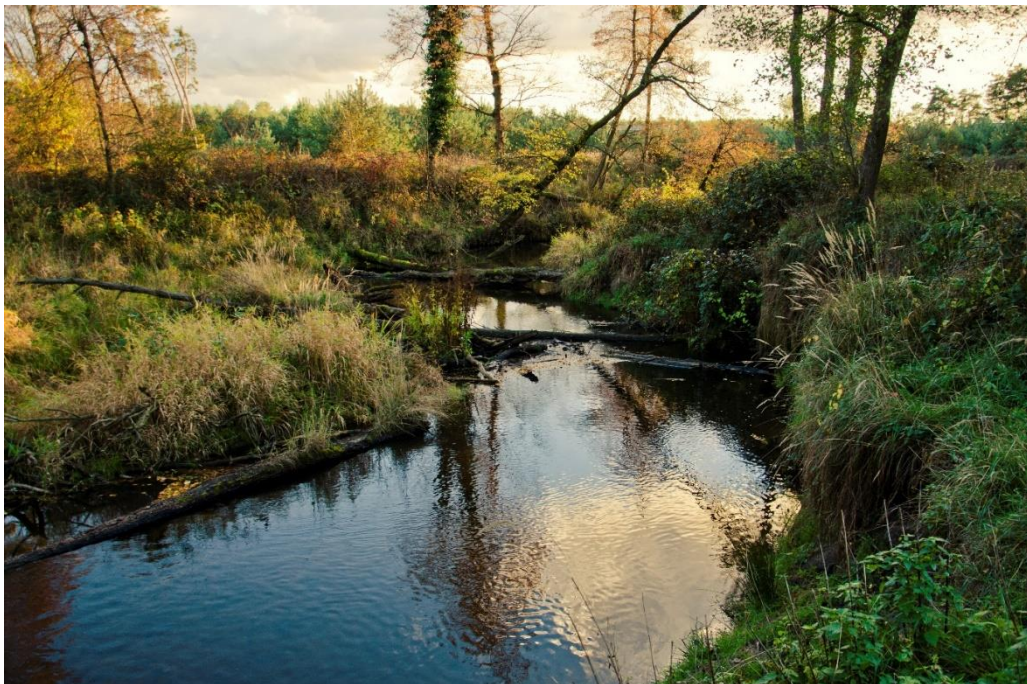
Záverom je potrebné konštatovať, že vykonaná revitalizácia koryta Rudavy preukázala pozitívny efekt na miestnu ichtyofaunu. Toto tvrdenie je podložené výskytom viacerých chránených druhov rýb, ktoré na novo vytvorenom úseku našli vhodné habitatové podmienky a v čase regulácie tu naopak neboli vôbec prítomné. Rôznorodosť súčasných podmienok prostredia taktiež viedla ku zvýšeným hodnotám početnosti a celkovej biomasy jednotlivých druhov rýb.

Tabuľka 1 Zaznamenané druhy rýb na sledovaných lokalitách

Taxón		revitalizovaný	prirodzený
slovenský názov	vedecký názov	úsek	úsek
mihul'ovité	Petromyzontidae		
mihul'a ukrajinská	<i>Eudontomyzon mariae</i> (Berg, 1931)		+
býčkovité	Gobiidae		
býčko čiernoústý	<i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	+	+
býčko rúrkonosý	<i>Proterorhinus semilunaris</i> (Heckel, 1837)	+	
kaprovité	Cyprinidae		
červenica ostrobruchá	<i>Scardinius erythrophthalmus</i> (Linnaeus, 1758)		+
hrúz tuponosý	<i>Gobio obtusirostris</i> Valenciennes, 1842	+	+
hrúzovec sieťovaný	<i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck & Schlegel, 1846)	+	+
jalec hlavatý	<i>Squalius cephalus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
jalec maloústý	<i>Leuciscus leuciscus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
jalec tmavý	<i>Leuciscus idus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
lieň sliznatý	<i>Tinca tinca</i> (Linnaeus, 1758)		+
lopatka dúhová	<i>Rhodeus amarus</i> (Bloch, 1782)	+	+
mrena severná	<i>Barbus barbus</i> (Linnaeus, 1758)	+	
pleskáč vysoký	<i>Abramis brama</i> (Linnaeus, 1758)		+
pleskáč zelenkavý	<i>Blicca bjoerkna</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
ploska pásavá	<i>Alburnoides bipunctatus</i> (Bloch, 1782)	+	+
plotica červenooká	<i>Rutilus rutilus</i> (Linnaeus, 1758)		+
podustva severná	<i>Chondrostoma nasus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+
ostrážkovité	Centrarchidae		
slnečnica pestrá	<i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)		+
ostriežovité	Percidae		
ostriež zelenkavý	<i>Perca fluviatilis</i> Linnaeus, 1758		+
pížovité	Cobitidae		
píž podunajský	<i>Cobitis elongatoides</i> Băcescu & Mayer, 1969	+	+

Obr. 1 Revitalizovaný úsek rieky Rudavy pod Veľkými Levármí

Obr. 2 Prirodzený (neregulovaný) úsek rieky Rudavy

Obr. 3 Jedinec mihule ukrajinskej (*Eudontomyzon mariae*) ulovený na prirodzenom úseku rieky Rudavy

Obr. 4 Samica plža podunajského (*Cobitis elongatoides*) z rieky Rudavy

Text a foto: Mgr. Peter Križek, PhD.

Odbor ichtyológie a ekológie rybárskych revírov